

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 1ης Αυγούστου 2022 *

«Προδικαστική παραπομπή – Κανονισμός (ΕΕ) 604/2013 – Κριτήρια και μηχανισμοί προσδιορισμού του κράτους μέλους το οποίο είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως διεθνούς προστασίας – Άρθρα 8, παράγραφος 2, και 27, παράγραφος 1 – Ασυνόδετος ανήλικος του οποίου συγγενής ευρίσκεται νομίμως σε άλλο κράτος μέλος – Απόρριψη από το εν λόγω κράτος μέλος του αιτήματος αναδοχής του ανηλίκου – Δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής του ανηλίκου ή του συγγενή του κατά της απορριπτικής αποφάσεως – Άρθρα 7, 24 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Μείζον συμφέρον του παιδιού»

Στην υπόθεση C-19/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το rechtbank Den Haag zittingsplaats Haarlem (πρωτοδικείο Χάγης με τόπο συνεδριάσεως στο Haarlem, Κάτω Χώρες) με απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Ιανουαρίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

I,

S

κατά

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, L. Bay Larsen, αντιπρόεδρο, A. Arabadjiev, K. Jürimäe, Κ. Λυκούργου, I. Jarukaitis και N. Jääskinen, προέδρους τμήματος, M. Ilešič, J.-C. Bonichot (εισηγητή), M. Safjan, A. Kumin, M. L. Arastey Sahún, M. Gavalec, Z. Csehi και O. Spineanu-Matei, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Αιμιλίου

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Ιανουαρίου 2022,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι I και S, εκπροσωπούμενοι από τις N. C. Blomjous και A. Hoftijzer, advocaten,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. K. Bulterman, M. H. S. Gijzen και P. Huurnink,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. Jacobs και M. Van Regemorter,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη M. Μιχελογιαννάκη,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A.-L. Desjonquères και τον D. Dubois,
- η Ελβετική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. Lauper,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις A. Azema και C. Cattabriga και τον G. Wils,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 7ης Απριλίου 2022,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) και του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (ΕΕ 2013, L 180, σ. 31, στο εξής: κανονισμός Δουβλίνο III).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, των I και S, Αιγυπτίων υπηκόων, και, αφετέρου, της Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Υφυπουργού Δικαιοσύνης και Ασφάλειας, Κάτω Χώρες, στο εξής: Υφυπουργός) σχετικά με την άρνηση της τελευταίας να δεχθεί αίτημα των ελληνικών αρχών για την αναδοχή του I.

Το νομικό πλαίσιο

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 4, 5, 9, 13, 14, 16, 19 και 39 του κανονισμού Δουβλίνο III έχουν ως ακολούθως:
 - «(4) Τα συμπεράσματα της [ειδικής συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999] προσδιόρισαν επίσης ότι το [κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου (ΚΕΣΑ)] θα πρέπει να περιλαμβάνει, σε μία βραχυχρόνια προοπτική, ένα σαφή και λειτουργικό καθορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεων ασύλου.

(5) Μια τέτοια μέθοδος θα πρέπει να θεμελιώνεται σε αντικειμενικά και δίκαια κριτήρια τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα. Θα πρέπει, ιδίως, να επιτρέπει τον ταχύ προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο, προκειμένου να κατοχυρώνεται η πραγματική πρόσβαση στις διαδικασίες χορήγησης διεθνούς προστασίας και να μην διακυβεύεται ο στόχος της ταχύτητας κατά την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας.

[...]

(9) Ενόψει των αποτελεσμάτων των αξιολογήσεων που διενεργήθηκαν όσον αφορά την εφαρμογή των μέσων της πρώτης φάσης, ενδείκνυται, στο παρόν στάδιο, να επιβεβαιωθούν οι αρχές στις οποίες βασίζεται ο κανονισμός [(ΕΚ) 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ 2003, L 50, σ. 1)], καθώς επίσης και να επέλθουν οι αναγκαίες βελτιώσεις, βάσει της εμπειρίας, στην αποτελεσματικότητα του συστήματος του Δουβλίνου και στην προστασία που χορηγείται στους αιτούντες στο πλαίσιο του εν λόγω συστήματος. [...]

[...]

(13) Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού του 1989 και [του Χάρτη], τα κράτη μέλη θα πρέπει κατά την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού να λαμβάνουν πρωτίστως υπόψη το μείζον συμφέρον του παιδιού. [...]

(14) Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και τον [Χάρτη], τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να λαμβάνουν πρωτίστως υπόψη τον σεβασμό της προσωπικής και οικογενειακής ζωής.

[...]

(16) Για να εξασφαλιστεί η πλήρης τήρηση της αρχής της ενότητας της οικογένειας και του μείζονος συμφέροντος του παιδιού, η ύπαρξη σχέσης εξάρτησης μεταξύ αιτούντος και του τέκνου, αδελφού ή γονιού του λόγω εγκυμοσύνης ή μητρότητας, κατάστασης υγείας ή προχωρημένης ηλικίας του αιτούντος θα πρέπει να αποτελεί δεσμευτικό κριτήριο ευθύνης. Όταν ο αιτών είναι ασυνόδευτος ανήλικος, η παρουσία μέλους της οικογένειας ή συγγενούς στο έδαφος άλλου κράτους μέλους που μπορεί να μεριμνήσει για αυτόν θα πρέπει επίσης να αποτελεί δεσμευτικό κριτήριο ευθύνης.

[...]

(19) Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων των ενδιαφερόμενων προσώπων, θα πρέπει να θεσπιστούν νομικές εγγυήσεις και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής όσον αφορά αποφάσεις για μεταφορές στο υπεύθυνο κράτος μέλος, σύμφωνα, ιδίως, με τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο άρθρο 47 [του Χάρτη]. Προκειμένου να τηρείται το διεθνές δίκαιο, η πραγματική προσφυγή κατά των ανωτέρω αποφάσεων θα πρέπει να καλύπτει την εξέταση της εφαρμογής του παρόντος κανονισμού και της νομικής και της πραγματικής κατάστασης στο κράτος μέλος στο οποίο μεταφέρεται ο αιτών.

[...]

(39) Ο παρών κανονισμός σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως, από τον [του Χάρτη]. Ιδιαίτερα, αποσκοπεί να εξασφαλίσει την πλήρη τήρηση του δικαιώματος ασύλου που διασφαλίζεται από το άρθρο 18 του [Χάρτη], καθώς και τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στα άρθρα 1, 4, 7, 24 και 47 αυτού. Ο παρών κανονισμός θα πρέπει κατά συνέπεια να εφαρμόζεται ανάλογα.»

4 Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Στόχος», προβλέπει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός θεσπίζει τα κριτήρια και τους μηχανισμούς προσδιορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας η οποία υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (εφεξής “υπεύθυνο κράτος μέλος”).»

5 Το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού επιγράφεται «Ορισμοί» και ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

[...]

β) “αίτηση διεθνούς προστασίας”: η αίτηση διεθνούς προστασίας όπως ορίζεται στο άρθρο 2 στοιχείο η) της οδηγίας 2011/95/ΕΕ [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9)].

[...]

δ) “εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας”: το σύνολο των εξεταστικών μέτρων, αποφάσεων ή δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται για μια αίτηση διεθνούς προστασίας από τις αρμόδιες αρχές σύμφωνα με την οδηγία 2013/32/ΕΕ [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (ΕΕ 2013, L 180, σ. 60),] και την οδηγία 2011/95/ΕΕ, εξαιρουμένων των διαδικασιών προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό·

[...]

ζ) “μέλη της οικογένειας”: εφόσον η οικογένεια ήδη υπήρχε στη χώρα καταγωγής, τα ακόλουθα μέλη της οικογένειας του αιτούντος τα οποία είναι παρόντα στο έδαφος των κρατών μελών:

[...]

– όταν ο αιτών είναι ανήλικος και άγαμος, ο πατέρας, η μητέρα ή άλλος ενήλικος υπεύθυνος για τον αιτούντα, είτε βάσει νόμου είτε βάσει της πρακτικής του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται ο ενήλικος,

[...]

- η) “συγγενείς”: ο ενήλικος θείος ή θεία του αιτούντος ή ο πάππος/[η] μάμμη του αιτούντος, οι οποίοι ευρίσκονται στο έδαφος των κρατών μελών, ανεξαρτήτως αν ο αιτών γεννήθηκε εντός ή εκτός γάμου ή αν είναι υιοθετημένος, όπως ορίζεται από το εθνικό δίκαιο,
- θ) “ανήλικος”: ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο άπατρις κάτω των 18 ετών,
- ι) “ασυνόδευτος ανήλικος”: ο ανήλικος ο οποίος εισέρχεται στο έδαφος των κρατών μελών χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικα υπεύθυνο για αυτόν, δυνάμει νόμου ή της πρακτικής του συγκεκριμένου κράτους μέλους, και για όσο χρονικό διάστημα δεν τελεί πραγματικά υπό τη μέριμνα υπευθύνου ενήλικα· συμπεριλαμβάνονται οι ανήλικοι οι οποίοι αφέθηκαν ασυνόδευτοι, αφού εισήλθαν στο έδαφος κρατών μελών,
- [...]».
- 6 Το άρθρο 5 του ίδιου κανονισμού τιτλοφορείται «Προσωπική συνέντευξη» και έχει ως εξής:
- «1. Προκειμένου να διευκολύνει τη διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους, το προσδιορίζον κράτος μέλος διεξάγει προσωπική συνέντευξη με τον αιτούντα. Η συνέντευξη επιτρέπει επίσης την ορθή κατανόηση των πληροφοριών που παρέχονται στον αιτούντα σύμφωνα με το άρθρο 4.
- [...]
6. Το κράτος μέλος που διεξάγει την προσωπική συνέντευξη συντάσσει γραπτή περίληψη η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον τις κύριες πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τον αιτούντα κατά τη συνέντευξη. Η περίληψη μπορεί να έχει τη μορφή έκθεσης ή έντυπου υποδείγματος. Το κράτος μέλος παρέχει εγκαίρως στον αιτούντα και/ή τον νομικό ή άλλο σύμβουλο που εκπροσωπεί τον αιτούντα έγκαιρη πρόσβαση στην περίληψη.»
- 7 Το άρθρο 6 του κανονισμού Δουβλίνο III, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εγγυήσεις για ανηλικούς», ορίζει τα εξής:
- «1. Το μείζον συμφέρον του παιδιού αποτελεί το πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών όσον αφορά όλες τις διαδικασίες που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό.
- [...]
3. Για την αξιολόγηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη μέλη συνεργάζονται στενά μεταξύ τους και, ιδίως, λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους ακόλουθους παράγοντες:
- α) τις δυνατότητες επανένωσης της οικογένειας,
- [...]
4. Για τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 8, το κράτος μέλος στο οποίο ο ασυνόδευτος ανήλικος έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας προβαίνει στις ενδεδειγμένες ενέργειες το ταχύτερο δυνατό, ώστε να εντοπίσει τα μέλη της οικογένειας, τους αδελφούς ή τους συγγενείς του ασυνόδευτου ανηλικού στο έδαφος των κρατών μελών, προστατεύοντας το μείζον συμφέρον του παιδιού.

[...]»

- 8 Το κεφάλαιο III του κανονισμού αυτού επιγράφεται «Κριτήρια για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους» και περιλαμβάνει τα άρθρα 7 έως 15.
- 9 Το άρθρο 8, παράγραφοι 1 έως 4, του εν λόγω κανονισμού τιτλοφορείται «Ανήλικοι» και προβλέπει τα εξής:

«1. Εάν ο αιτών είναι ασυνόδευτος ανήλικος, υπεύθυνο κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο ευρίσκεται νομίμως ένα μέλος της οικογένειας ή αδελφός του ασυνόδευτου ανηλίκου, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου. Όταν ο αιτών είναι έγγαμος ανήλικος, ο σύζυγος του οποίου δεν ευρίσκεται νομίμως στο έδαφος των κρατών μελών, υπεύθυνο κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο ευρίσκεται νομίμως ο πατέρας, η μητέρα ή άλλος ενήλικος υπεύθυνος για τον ανήλικο, είτε βάσει νόμου είτε βάσει της πρακτικής του εν λόγω κράτους μέλους, ή αδελφός του.

2. Στην περίπτωση που ο αιτών είναι ασυνόδευτος ανήλικος ο οποίος έχει συγγενή που ευρίσκεται νομίμως σε άλλο κράτος μέλος και έχει αποδειχθεί βάσει ατομικής εξέτασης ότι ο συγγενής μπορεί να αναλάβει τη φροντίδα του, το εν λόγω κράτος μέλος επανενώνει τον ανήλικο με τον συγγενή του και είναι το υπεύθυνο κράτος μέλος, υπό τον όρο ότι αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου.

3. Εάν μέλη της οικογένειας, αδελφοί ή συγγενείς, όπως αναφέρεται στις παραγράφους 1 και 2, διαμένουν σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη, η απόφαση για το υπεύθυνο κράτος μέλος λαμβάνεται με βάση το μείζον συμφέρον του ασυνόδευτου ανηλίκου.

4. Εάν δεν υπάρχει μέλος της οικογένειας, αδελφός ή συγγενής, όπως αναφέρεται στις παραγράφους 1 και 2, υπεύθυνο κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο ο ασυνόδευτος ανήλικος υπέβαλε την αίτησή του διεθνούς προστασίας, υπό τον όρο ότι αυτό είναι το μείζον συμφέρον του ανηλίκου.

[...]»

- 10 Το άρθρο 9 του ίδιου κανονισμού φέρει τον τίτλο «Μέλη οικογένειας που είναι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας» και ορίζει τα εξής:

«Εάν ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος, ανεξαρτήτως του αν οι οικογενειακοί δεσμοί είχαν δημιουργηθεί προηγουμένως στη χώρα καταγωγής, έλαβε άδεια διαμονής σε κράτος μέλος ως δικαιούχος διεθνούς προστασίας, το εν λόγω κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, υπό τον όρο ότι οι ενδιαφερόμενοι εξέφρασαν την επιθυμία τους γραπτώς.»

- 11 Το άρθρο 10 του κανονισμού Δουβλίνο III επιγράφεται «Μέλη οικογένειας που είναι αιτούντες διεθνή προστασία» και έχει ως εξής:

«Εάν ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας σε κράτος μέλος για την οποία δεν έχει ακόμη ληφθεί πρώτη απόφαση επί της ουσίας, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, υπό τον όρο ότι οι ενδιαφερόμενοι εξέφρασαν την επιθυμία τους γραπτώς.»

- 12 Το άρθρο 21 του κανονισμού αυτού τιτλοφορείται «Υποβολή αιτήματος αναδοχής» και ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Εάν το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε αίτηση διεθνούς προστασίας θεωρεί ότι άλλο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέτασή της, μπορεί να απευθύνει σε αυτό αίτημα περί αναδοχής του αιτούντος, το συντομότερο δυνατό και, σε κάθε περίπτωση, εντός προθεσμίας τριών μηνών από την υποβολή της αίτησης κατά την έννοια του άρθρου 20 παράγραφος 2.

[...]

Εάν το αίτημα περί αναδοχής του αιτούντος δεν υποβληθεί εντός των προθεσμιών του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου, η ευθύνη της εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας εμπίπτει στο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση.»

- 13 Το άρθρο 27 του εν λόγω κανονισμού φέρει τον τίτλο «Πρόσφυγες» και προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Ο αιτών [...] έχει το δικαίωμα άσκησης πραγματικής προσφυγής, με τη μορφή ένδικου [βοηθήματος] ή [αιτήσεως] επανεξέτασης, ενώπιον δικαστηρίου, τόσο για τα πραγματικά όσο και για τα νομικά στοιχεία, κατά απόφασης μεταφοράς.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 14 Στις 23 Δεκεμβρίου 2019 ο I, Αιγύπτιος υπήκοος, υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα ενώ ήταν ακόμη ανήλικος. Κατά την υποβολή της αιτήσεώς του, εξέφρασε την επιθυμία να επανενωθεί με τον θείο του, τον S, επίσης Αιγύπτιο υπήκοο, ο οποίος διέμενε νομίμως στις Κάτω Χώρες και είχε συμφωνήσει συναφώς.
- 15 Στις 10 Μαρτίου 2020 οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν, βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III, στις ολλανδικές αρχές αίτημα αναδοχής του I, δεδομένου ότι συγγενής του ενδιαφερομένου, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο η', του κανονισμού αυτού, βρισκόταν νομίμως στις Κάτω Χώρες και μπορούσε να αναλάβει τη φροντίδα του.
- 16 Στις 8 Μαΐου 2020 η Υφυπουργός απέρριψε το αίτημα αναδοχής για τον λόγο ότι δεν μπορούσε να αποδειχθεί η ταυτότητα του I και, συνεπώς, η ύπαρξη οικογενειακού δεσμού μεταξύ αυτού και του S.
- 17 Στις 28 Μαΐου 2020 οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν αίτημα επανεξέτασης δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1560/2003, της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού 343/2003 (ΕΕ 2003, L 222, σ. 3). Το αίτημα αυτό απορρίφθηκε στις 11 Ιουνίου 2020.
- 18 Από την πλευρά τους, οι I και S υπέβαλαν επίσης διοικητική προσφυγή ενώπιον της Υφυπουργού κατά της απορριπτικής αποφάσεως επί του αιτήματος αναδοχής.
- 19 Στις 26 Ιουνίου 2020 η Υφυπουργός απέρριψε τη διοικητική προσφυγή ως προδήλως απαράδεκτη, με την αιτιολογία ότι ο κανονισμός Δουβλίνο III δεν προβλέπει τη δυνατότητα των αιτούντων διεθνή προστασία να προσβάλουν απόφαση περί απορρίψεως αιτήματος αναδοχής.

- 20 Την ίδια ημέρα, στις 26 Ιουνίου 2020, οι I και S άσκησαν ενώπιον του rechtbank Den Haag zittingsplaats Haarlem (πρωτοδικείου Χάγης, με τόπο συνεδριάσεως στο Haarlem, Κάτω Χώρες) προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως αυτής, υποστηρίζοντας κατ' ουσίαν ότι είχαν αμφότεροι δικαίωμα να ασκήσουν τέτοια ένδικη προσφυγή, δυνάμει του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III.
- 21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το rechtbank Den Haag zittingsplaats Haarlem (πρωτοδικείο Χάγης με τόπο συνεδριάσεως στο Haarlem) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει το άρθρο 27 του κανονισμού [Δουβλίνο III], σε συνδυασμό ενδεχομένως με το άρθρο 47 του Χάρτη, την έννοια ότι επιβάλλει στο κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα την υποχρέωση να παρέχει δυνατότητα άσκησης πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά της απορρίψεως αιτήματος αναδοχής στον αιτούντα ο οποίος διαμένει στο αιτούν κράτος μέλος και ζητεί μεταφορά δυνάμει του άρθρου 8 (ή των άρθρων 9 ή 10) του κανονισμού [Δουβλίνο III] ή στον συγγενή του αιτούντος κατά την έννοια των άρθρων 8, 9 ή 10 του κανονισμού [Δουβλίνο III];
- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα και εφόσον το άρθρο 27 του κανονισμού [Δουβλίνο III] δεν παρέχει έρεισμα για δυνατότητα άσκησης πραγματικής προσφυγής, έχει το άρθρο 47 του Χάρτη, σε συνδυασμό με το θεμελιώδες δικαίωμα της ενότητας της οικογένειας και με το συμφέρον του παιδιού (όπως αυτό κατοχυρώνεται στα άρθρα 8 έως 10 καθώς και στην αιτιολογική σκέψη 19 του κανονισμού [Δουβλίνο III]), την έννοια ότι επιβάλλει στο κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα την υποχρέωση να παρέχει δυνατότητα άσκησης πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά της απορρίψεως αιτήματος αναδοχής σε αιτούντα ο οποίος διαμένει στο αιτούν κράτος μέλος και ζητεί μεταφορά δυνάμει των άρθρων 8 έως 10 του κανονισμού [Δουβλίνο III] ή στον συγγενή του αιτούντος κατά την έννοια των άρθρων 8 έως 10 του κανονισμού [Δουβλίνο III];
- 3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ή στο δεύτερο ερώτημα (δεύτερο σκέλος), με ποιον τρόπο και από ποιο κράτος μέλος πρέπει να γνωστοποιούνται στον αιτούντα ή στο μέλος της οικογένειάς του η απορριπτική απόφαση του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα και το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής κατά της αποφάσεως αυτής;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 22 Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να εξεταστεί η υπό κρίση υπόθεση κατά την επείγουσα προδικαστική διαδικασία των άρθρων 107 επ. του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Στις 27 Ιανουαρίου 2021, το Δικαστήριο αποφάσισε, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, ότι δεν συνέτρεχε λόγος να δεχθεί το αίτημα αυτό, μεταξύ άλλων διότι ο I, ο οποίος ενηλικιώθηκε στις 5 Νοεμβρίου 2020, δεν είχε στερηθεί την ελευθερία του.
- 23 Παρά ταύτα, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφάσισε, στις 9 Σεπτεμβρίου 2021, να εκδικαστεί η υπόθεση κατά προτεραιότητα, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 53, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 24 Με το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται σε αιτούντα που επιθυμεί να μεταφερθεί δυνάμει του άρθρου 8 ή των άρθρων 9 και 10 του κανονισμού Δουβλίνο III, καθώς και σε συγγενή ο οποίος, κατά την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων αυτών.
- 25 Εντούτοις, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης αίτημα αναδοχής αφορά αιτούντα διεθνή προστασία ο οποίος είναι υπήκοος τρίτης χώρας, διαμένει στο αιτούν κράτος μέλος και ήταν, κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεώς του, ασυνόδευτος ανήλικος κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', του κανονισμού Δουβλίνο III, η δε ημερομηνία αυτή είναι καθοριστική για τον χαρακτηρισμό αιτούντος ως «ανηλικού» για τις ανάγκες της εφαρμογής του ως άνω κανονισμού (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S, C-550/16, EU:C:2018:248, σκέψη 64). Ο αιτών επιθυμεί να επανενωθεί με πρόσωπο το οποίο, όπως ισχυρίζεται, είναι θείος του και διαμένει στο κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνθηκε το αίτημα αναδοχής.
- 26 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο θείος ανήλικου αιτούντος, αν δεν είναι υπεύθυνος για τον ανήλικο δυνάμει κανόνα δικαίου ή πρακτικής που ισχύει στο κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται αυτός ο θείος, συγκαταλέγεται μεταξύ των «συγγενών» του αιτούντος, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο η', του κανονισμού Δουβλίνο III, και όχι μεταξύ των μελών της οικογένειάς του, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ζ', του ίδιου κανονισμού.
- 27 Στο πλαίσιο όμως του άρθρου 8 του κανονισμού Δουβλίνο III, το οποίο διευκρινίζει τα κριτήρια προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους στην περίπτωση ασυνόδευτου ανήλικου αιτούντος διεθνή προστασία, η συγκεκριμένη κατάσταση διέπεται από την παράγραφο 2 του προαναφερθέντος άρθρου και όντως οι ελληνικές αρχές βάσει αυτής ακριβώς της διατάξεως ζήτησαν από τις ολλανδικές αρχές την αναδοχή του I.
- 28 Επιπλέον, τα άρθρα 9 και 10 του κανονισμού Δουβλίνο III, τα οποία έχουν ως αντικείμενο την παρουσία, σε κράτος μέλος, μελών της οικογένειας του αιτούντος διεθνή προστασία τα οποία είναι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας ή αιτούντες διεθνή προστασία αντιστοίχως, δεν είναι κρίσιμα για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 29 Υπό τις συνθήκες αυτές, η εξέταση του πρώτου και του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να περιοριστεί μόνο στην περίπτωση της υποβολής αιτήματος αναδοχής βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III.

Επί του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 30 Με το πρώτο και δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι επιβάλλει στο κράτος μέλος στο οποίο έχει υποβληθεί αίτημα αναδοχής βασιζόμενο στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού την υποχρέωση να παρέχει δικαίωμα άσκησης ένδικης προσφυγής κατά της δικής του απορριπτικής αποφάσεως σε αιτούντα διεθνή προστασία ασυνόδευτο ανήλικο, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', του ως άνω κανονισμού, ή σε

συγγενή του ανηλίκου αυτού, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο η' του ίδιου κανονισμού, ή αν, σε διαφορετική περίπτωση, τέτοιο δικαίωμα προσφυγής παρέχεται ευθέως από το άρθρο 47, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7 και 24, παράγραφος 2, του Χάρτη.

- 31 Κατά το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III, ο αιτών διεθνή προστασία έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, με τη μορφή είτε ένδικου βοηθήματος κατά της απόφασης μεταφοράς είτε αιτήσεως επανεξέτασής της, τόσο επί νομικών όσο και επί πραγματικών ζητημάτων, ενώπιον δικαστηρίου.
- 32 Μολονότι είναι αληθές ότι, βάσει γραμματικής ερμηνείας, η διάταξη αυτή φαίνεται να παρέχει δικαίωμα προσφυγής στον αιτούντα διεθνή προστασία αποκλειστικώς με σκοπό την προσβολή απόφασης μεταφοράς, εντούτοις η διατύπωσή της δεν αποκλείει την παροχή δικαιώματος προσφυγής και σε ασυνόδευτο ανήλικο, με σκοπό την προσβολή απορριπτικής απόφασης επί αιτήματος αναδοχής βασιζόμενου στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III.
- 33 Επιπλέον, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι κανόνες του παράγωγου δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο σύμφωνο με τα θεμελιώδη δικαιώματα (απόφαση της 10ης Αυγούστου 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, σκέψη 60).
- 34 Επισημαίνεται εξάλλου ότι η αιτιολογική σκέψη 39 του κανονισμού Δουβλίνο III υπογραμμίζει τη σημασία την οποία αποδίδει ο νομοθέτης της Ένωσης στον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται, μεταξύ άλλων, στα άρθρα 7, 24 και 47 του Χάρτη και επιβεβαιώνει ότι ο κανονισμός αυτός «θα πρέπει κατά συνέπεια να εφαρμόζεται ανάλογα».
- 35 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να ληφθούν υπόψη όχι μόνον το γράμμα του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III, αλλά και οι σκοποί του, η γενική οικονομία του και το όλο πλαίσιο του, και δη η εξέλιξή του εντός του συστήματος στο οποίο εντάσσεται, προκειμένου να κριθεί αν η συγκεκριμένη διάταξη, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα των άρθρων 7, 24, και 47 του Χάρτη, απαιτεί την ύπαρξη προσφυγής κατά τέτοιας απορριπτικής απόφασης επί αιτήματος αναδοχής.
- 36 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 47 του Χάρτη ορίζει, στο πρώτο εδάφιο του, ότι κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που κατοχυρώνονται στο δίκαιο της Ένωσης έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, υπό τις εκεί προβλεπόμενες προϋποθέσεις. Στο δικαίωμα αυτό αντιστοιχεί η υποχρέωση την οποία επιβάλλει στα κράτη μέλη το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ να προβλέπουν τα αναγκαία ένδικα βοηθήματα και μέσα προς διασφάλιση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης [απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, État luxembourgeois (Δικαίωμα προσφυγής κατά αιτήματος παροχής πληροφοριών σε φορολογικά θέματα), C-245/19 και C-246/19, EU:C:2020:795, σκέψη 47].
- 37 Όσον αφορά το σύστημα ασύλου, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνο III, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν περιορίστηκε να θεσπίσει κανόνες που διέπουν αποκλειστικώς τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών με σκοπό τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους, αλλά θέλησε να περιλάβει τους αιτούντες άσυλο στη διαδικασία αυτή, υποχρεώνοντας τα κράτη μέλη να τους ενημερώνουν για τα κριτήρια ευθύνης και να τους προσφέρουν τη δυνατότητα να παράσχουν πληροφορίες οι οποίες συμβάλλουν στην ορθή εφαρμογή των κριτηρίων αυτών, καθώς και διασφαλίζοντας υπέρ τους δικαίωμα

αποτελεσματικής προσφυγής κατά της αποφάσεως μεταφοράς που ενδέχεται να ληφθεί με το πέρας της διαδικασίας (πρβλ. απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, *Ghezelbash*, C-63/15, EU:C:2016:409, σκέψη 51).

- 38 Ως προς τους σκοπούς του κανονισμού Δουβλίνο III, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο κανονισμός αυτός, όπως καθίσταται σαφές από την αιτιολογική του σκέψη 9, επιβεβαιώνει μεν τις αρχές στις οποίες βασιζόταν ο προηγούμενος κανονισμός 343/2003, πλην όμως έχει παράλληλα ως στόχο να επιφέρει τις απαιτούμενες, βάσει της αποκτηθείσας πείρας, βελτιώσεις όχι μόνο στην αποτελεσματικότητα του συστήματος του Δουβλίνου III, αλλά και στην προστασία των αιτούντων, όπως διασφαλίζεται ιδίως από τη δικαστική προστασία τους (πρβλ. απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, *Ghezelbash*, C-63/15, EU:C:2016:409, σκέψη 52).
- 39 Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι τυχόν περιοριστική ερμηνεία της έκτασης του δικαιώματος προσφυγής το οποίο καθιερώνεται στο άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III θα αντέβαινε στην πραγμάτωση του σκοπού αυτού, καταργώντας την πρακτική αποτελεσματικότητα των λοιπών δικαιωμάτων τα οποία κατοχυρώνονται υπέρ του αιτούντος άσυλο στον εν λόγω κανονισμό. Συνεπώς, οι υποχρεώσεις τις οποίες επιβάλλει το άρθρο 5 του ως άνω κανονισμού ορίζοντας ότι πρέπει, αφενός, να προσφέρεται στους αιτούντες άσυλο η ευκαιρία να παράσχουν πληροφορίες που συμβάλλουν στην ορθή εφαρμογή των προβλεπόμενων από τον κανονισμό κριτηρίων ευθύνης και, αφετέρου, να διασφαλίζεται η πρόσβασή τους στις περιλήψεις των συνεντεύξεων που πραγματοποιούνται προς τον σκοπό αυτό, θα στερούνταν ενδεχομένως πρακτικής αποτελεσματικότητας, αν η εσφαλμένη εφαρμογή των προαναφερθέντων κριτηρίων, παραδείγματος χάριν λόγω μη συνεκτίμησης των πληροφοριών τις οποίες παρέχουν οι αιτούντες, δεν μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου (απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, *Ghezelbash*, C-63/15, EU:C:2016:409, σκέψη 53).
- 40 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αιτιολογικής του σκέψης 19, έχει την έννοια ότι ο αιτών άσυλο μπορεί να επικαλεστεί, στο πλαίσιο προσφυγής κατά αποφάσεως μεταφοράς, την εσφαλμένη εφαρμογή κάποιου από τα κριτήρια ευθύνης που ορίζονται στο κεφάλαιο III του κανονισμού αυτού, το οποίο αφορά τα κριτήρια προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους (πρβλ. απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, *Ghezelbash*, C-63/15, EU:C:2016:409, σκέψη 61 και διατακτικό).
- 41 Δεν είναι όμως δυνατόν η δικαστική προστασία ασυνόδευτου ανήλικου αιτούντος να διαφοροποιείται, ως προς την τήρηση του υποχρεωτικού κριτηρίου ευθύνης του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III, ανάλογα με το αν στην περίπτωση του ανήλικου αυτού εκδίδεται απόφαση μεταφοράς, την οποία λαμβάνει το αιτούν κράτος μέλος, ή απορριπτική απόφαση επί του αιτήματος αναδοχής, την οποία λαμβάνει το κράτος μέλος που ήταν αποδέκτης του αιτήματος.
- 42 Πράγματι, όπως και στην περίπτωση αποφάσεως μεταφοράς, μια τέτοια απορριπτική απόφαση επί αιτήματος αναδοχής δύναται να προσβάλει το δικαίωμα που αντλεί ο ασυνόδευτος ανήλικος από το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III να επανενωθεί με τον συγγενή του ο οποίος μπορεί να αναλάβει τη φροντίδα του στο πλαίσιο της εξέτασης της αιτήσεώς του για διεθνή προστασία. Επομένως, σε αμφότερες τις περιπτώσεις πρέπει, όπως επιβάλλουν το άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη και η νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως, να παρέχεται στον ενδιαφερόμενο ανήλικο η δυνατότητα να ασκήσει προσφυγή προκειμένου να επικαλεστεί προσβολή του ως άνω δικαιώματος.

- 43 Ειδικότερα, δεν αμφισβητείται ότι εν προκειμένω, βάσει του άρθρου 27, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III, σε περίπτωση που ο μεν I είχε, μετά την άφιξή του στην Ελλάδα, μεταβεί στις Κάτω Χώρες και υποβάλει την αίτησή του για διεθνή προστασία στο τελευταίο αυτό κράτος μέλος, και όχι στην Ελλάδα, οι δε ελληνικές αρχές είχαν αποδεχθεί, ως κράτος μέλος πρώτης άφιξης, την αναδοχή του I, ο ενδιαφερόμενος θα είχε πέραν πάσης αμφιβολίας δικαίωμα άσκησης ένδικης προσφυγής κατά αποφάσεως των ολλανδικών αρχών περί μεταφοράς του, επικαλούμενος ότι ένας από τους συγγενείς του ήταν κάτοικος των Κάτω Χωρών.
- 44 Σε μια τέτοια περίπτωση, ο ενδιαφερόμενος θα μπορούσε να προβάλει λυσιτελώς την προσβολή του δικαιώματος που αντλεί ως ασυνόδετος ανήλικος από το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III, ενώ, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 70 και 87 των προτάσεών του, ο αιτών ο οποίος παραμένει στο κράτος μέλος εισόδου και υποβάλλει εκεί την αίτησή του για διεθνή προστασία θα στερούνταν της δυνατότητας αυτής, δεδομένου ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, δεν εκδίδεται απόφαση μεταφοράς.
- 45 Επομένως, ο ασυνόδετος ανήλικος, για να είναι σε θέση να επικαλεστεί προσβολή του δικαιώματος που παρέχεται από το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III και, ως εκ τούτου, για να τύχει της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων του την οποία ο κανονισμός αυτός, όπως δηλώνεται στην αιτιολογική του σκέψη 19, αποσκοπεί να κατοχυρώσει, πρέπει να μπορεί να ασκήσει ένδικη προσφυγή δυνάμει του άρθρου 27, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, όχι μόνον όταν το αιτούν κράτος μέλος λαμβάνει απόφαση μεταφοράς, αλλά και σε περίπτωση που το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται αίτημα αναδοχής αρνείται την αναδοχή του ενδιαφερομένου.
- 46 Η ερμηνεία αυτή επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο διότι, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 52 έως 56 των προτάσεών του, το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III αποσκοπεί στη διασφάλιση του πλήρους σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ασυνόδετων ανηλίκων τα οποία κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 24 του Χάρτη.
- 47 Είναι βεβαίως αληθές ότι το δίκαιο της Ένωσης, και πιο συγκεκριμένα το άρθρο 7 του Χάρτη το οποίο αναγνωρίζει το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής, δεν κατοχυρώνει, γενικώς, δικαίωμα στην ενότητα της ευρύτερης οικογένειας. Εντούτοις, στο μέτρο που το άρθρο 7 πρέπει να ερμηνευθεί σε συνδυασμό με την προβλεπόμενη στο άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη και στο άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III υποχρέωση να λαμβάνεται υπόψη το μείζον συμφέρον του παιδιού ως παράγοντας πρωταρχικής σημασίας σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Βελγικό Δημόσιο (Οικογενειακή επανένωση – Ανήλικο τέκνο) C-133/19, C-136/19 και C-137/19, EU:C:2020:577, σκέψη 34), πρέπει να γίνει δεκτό ότι προστατεύεται από τις διατάξεις αυτές το συμφέρον το οποίο μπορεί να έχει ένας ασυνόδετος ανήλικος αιτών να περιβάλλεται από τα μέλη της ευρύτερης οικογένειάς του ενόσω εξετάζεται η αίτηση του για διεθνή προστασία. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι, όπως υπογραμμίζεται στην αιτιολογική σκέψη 13 του ως άνω κανονισμού, οι ασυνόδετοι ανήλικοι χρήζουν, λόγω της ιδιαίτερης ευάλωτης θέσης τους, ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων. Εξάλλου μολονότι, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III, ο προσδιορισμός του κράτους μέλους όπου ευρίσκεται ο συγγενής του ασυνόδετου ανηλίκου ως υπεύθυνου κράτους μέλους εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι είναι «προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου», εντούτοις από την ίδια αυτή διάταξη, από τις αιτιολογικές σκέψεις 14 και 16, καθώς και από το άρθρο 6, παράγραφος 3, στοιχείο α', και παράγραφος 4, του κανονισμού, προκύπτει ότι είναι προς το μείζον συμφέρον του παιδιού τόσο ο σεβασμός της οικογενειακής ζωής όσο και, ειδικότερα, η παροχή σε ασυνόδετο ανήλικο της

δυνατότητας να επανενωθεί με συγγενή του ο οποίος μπορεί να τον φροντίσει καθ' όσον χρόνο εξετάζεται η αίτησή του (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2019, Μ. Α. κ.λπ., C-661/17, EU:C:2019:53, σκέψη 89).

- 48 Πέραν τούτου, το άρθρο 24, παράγραφος 1, του Χάρτη, το οποίο διακηρύσσει ότι τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που είναι αναγκαίες για την καλή διαβίωσή τους, διευκρινίζει ότι η γνώμη των παιδιών λαμβάνεται υπόψη, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους, για τα θέματα τα οποία τα αφορούν.
- 49 Ως εκ τούτου, ο ασυνόδευτος ανήλικος που ζητεί διεθνή προστασία πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί ενώπιον δικαστηρίου τα δικαιώματα τα οποία του παρέχονται από τα άρθρα 7 και 24, παράγραφος 2, του Χάρτη και από το άρθρο 8 παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III προκειμένου να προσβάλει, τόσο από νομικής όσο και από πραγματικής απόψεως, τυχόν απορριπτική απόφαση επί αιτήματος αναδοχής, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.
- 50 Αντιθέτως, όσον αφορά τον συγγενή, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', του κανονισμού Δουβλίνο III, και κάτοικο του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα, διαπιστώνεται ότι το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού δεν του παρέχει δικαίωμα προσφυγής. Επιπλέον, εφόσον ούτε τα άρθρα 7 και 24, παράγραφος 2, του Χάρτη ούτε το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III του παρέχουν δικαιώματα τα οποία θα μπορούσε να επικαλεστεί ενώπιον δικαστηρίου κατά μιας τέτοιας απορριπτικής αποφάσεως, ο συγγενής αυτός δεν δύναται να αντλήσει δικαίωμα προσφυγής κατά μιας τέτοιας αποφάσεως αποκλειστικώς και μόνον βάσει του άρθρου 47 του Χάρτη.
- 51 Εξάλλου, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της Γαλλικής Κυβερνήσεως ότι ο δικαστής που επιλαμβάνεται προσφυγής κατά απορριπτικής αποφάσεως επί αιτήματος αναδοχής διαθέτει πολύ περιορισμένες εξουσίες διότι, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, είναι απλώς αναγκασμένος να διαπιστώσει την παρέλευση των προθεσμιών του άρθρου 21, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III και υποχρεούται, δυνάμει του τρίτου εδαφίου της παραγράφου 1, να επιβεβαιώσει την αυτοδίκαιη μεταφορά της ευθύνης για την εξέταση της αιτήσεως ασύλου στο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση διεθνούς προστασίας.
- 52 Πράγματι, αφενός, αντιθέτως προς τα όσα υποστηρίζει η Γαλλική Κυβέρνηση, το επιχείρημα αυτό δεν βρίσκει κανένα έρεισμα στην απόφαση της 26ης Ιουλίου 2017, Mengesteab (C-670/16, EU:C:2017:587), δεδομένου ότι το Δικαστήριο αποφάνθηκε με την απόφαση εκείνη μόνον επί του ζητήματος αν ο αιτών διεθνή προστασία μπορεί να επικαλεστεί το γεγονός ότι δεν τηρήθηκε προθεσμία του άρθρου 21, παράγραφος 1, του κανονισμού.
- 53 Αφετέρου, σε περίπτωση που το απορριφθέν αίτημα αναδοχής υποβλήθηκε εντός των προθεσμιών του άρθρου 21, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III, θα προσέκρουε στην απαίτηση αποτελεσματικότητας των ένδικων βοηθημάτων το να μη συναχθούν όλες οι συνέπειες από τον τυχόν παράνομο χαρακτήρα της άρνησης αναδοχής, με την αιτιολογία ειδικότερα ότι η προσφυγή κατά της απορριπτικής αποφάσεως ασκείται καθ' υπέρβαση των προθεσμιών αυτών.
- 54 Εξάλλου, μολονότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, για τους ασυνόδευτους ανήλικους, επιβάλλεται να μην επιμηκύνεται πέραν του απολύτως αναγκαίου μέτρου η διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους, όπερ σημαίνει ότι, κατ' αρχήν, δεν πρέπει να μεταφέρονται σε άλλο κράτος μέλος (απόφαση της 6ης Ιουνίου 2013, ΜΑ κ.λπ., C-648/11, EU:C:2013:367, σκέψεις 55 και 61), εντούτοις τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τα ειδικά κριτήρια προσδιορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της

αιτήσεως διεθνούς προστασίας των ανηλίκων, όπως τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, τα οποία πρέπει να εφαρμόζονται με γνώμονα το μείζον συμφέρον του παιδιού και αποσκοπούν ακριβώς στο να διασφαλιστεί το μείζον αυτό συμφέρον στο πλαίσιο της σχετικής διαδικασίας. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει, σε σχέση με τον κανονισμό Δουβλίνο ΙΙΙ, ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν είχε πρόθεση να θυσιάσει τη δικαστική προστασία των αιτούντων άσυλο χάριν της επιταγής της ταχείας εξέτασης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας (απόφαση της 7ης Ιουνίου 2016, Ghezalbash, C-63/15, EU:C:2016:409, σκέψη 57). Η ως άνω διαπίστωση ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν τίθεται ζήτημα επίκλησης των εγγυήσεων ειδικών διαδικασιών που προβλέπονται για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων

- 55 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 27, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7, 24 και 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι επιβάλλει στο κράτος μέλος στο οποίο έχει υποβληθεί αίτημα αναδοχής βασιζόμενο στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού την υποχρέωση να παρέχει δικαίωμα άσκησης ένδικης προσφυγής κατά της δικής του απορριπτικής αποφάσεως σε αιτούντα διεθνή προστασία ασυνόδευτο ανήλικο, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', του εν λόγω κανονισμού, αλλά όχι σε συγγενή του, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο η', του ίδιου κανονισμού.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 56 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί με ποιον τρόπο και από ποιο κράτος μέλος πρέπει να γνωστοποιούνται στον αιτούντα ή στον συγγενή του η απορριπτική απόφαση επί αιτήματος αναδοχής το οποίο έχει απευθυνθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ και το δικαίωμα άσκησης ένδικης προσφυγής κατά της αποφάσεως αυτής.
- 57 Λαμβανομένης υπόψη της απάντησης που δόθηκε στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο ερώτημα αυτό όσον αφορά τον συγγενή ασυνόδευτο ανηλίκου.
- 58 Επιπλέον, ως προς τον ίδιο τον ασυνόδευτο ανήλικο, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη απορριπτική απόφαση επί του αιτήματος αναδοχής περιήλθε σε γνώση του Ι και ότι αυτός την προσέβαλε ενώπιον δικαστηρίου.
- 59 Επομένως, η απάντηση στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα δεν είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης και, συνεπώς, παρέλκει.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 60 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Το άρθρο 27 του κανονισμού (ΕΕ) 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7, 24 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

έχει την έννοια ότι:

επιβάλλει στο κράτος μέλος στο οποίο έχει υποβληθεί αίτημα αναδοχής βασιζόμενο στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού την υποχρέωση να παρέχει δικαίωμα άσκησης ένδικης προσφυγής κατά της δικής του απορριπτικής αποφάσεως σε αιτούντα διεθνή προστασία ασυνόδευτο ανήλικο, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ι', του εν λόγω κανονισμού, αλλά όχι σε συγγενή του, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο η', του ίδιου κανονισμού.

(υπογραφές)